



UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Disputatio || excellentium. D. doctoru[m] Iohannis Eccij &
|| Andre[a]e Carolostadij q[uae] cepta est Lipsi[a]e ||
XXVII. Iunij. An. M.D.XIX.**

**Eck, Johannes
Karlstadt, Andreas**

[Erfurt], 1519

VD16 E 320

Martinus.

urn:nbn:de:hbz:466:1-32477

sententie Augustinane mellissius Bernhar: ser: 2. sup Cantico. que beatu
tatis gratia non adduco. sed etia plus dico charitate non sic expellere timore
sicut unum incopatibile aliud. sed successu ad augmentationem gratie minuit
timore seruile. et aucta gratia timore offino auferri. Nec refert q ponderabat
bodie dñs pater Timor: dñs non timor: pene est inuicem sapiētie. qm̄ et timor: pene
et timor: reuerentie vterq; est dñi. et vterq; est a dño. sola media timendi sunt
diuersa vt. Beda et alij per longobardū inducti testant. p̄ter Augusti: plus
citatu et satis liquet ex verbis Christi. si nihil aliud haberem? Matth: 10. nolite
timere eos qui occidunt corpus animā autē nō possunt occidere. sed potius t̄s
mete eū qui potest animā et corpus pdere in gehemā. si em̄ timor: seruilis esse
damnabilis sicut dicit reue: pater. cur Christus nos ad eū inuitaret? et Augusti:
et alios ita intellexisse confero in iudiciū eorū quoz intererit.

¶ Insuper dicit scholasticos officia cōcordare q; cōtrictio nullius sit vtilitas nisi
fiat in charitate. hoc quidē verum sed secundū Augustinū ad charitatē nō p̄
uenitur nisi p̄ timore. timor: medicamentū est charitas sanctas. Unde nō acce
dere charitate om̄es bene nouerūt timore illum insufficientē p̄pterea in via illū
cōstituant non in termino.

¶ Ad rationē ex b. Dionysio sumptā transit. sed non aperit d. pater cum
peccatū sit imū et charitas superius qd̄ sit mediū pueniendū a peccato in charita
tem et p̄fecto aliud dare nequit q̄ Basilus Beda August: Bernh: timorem:

¶ Deinde assumit gratiā puenire timore et amore. q; si loquit de gratia motus
nis diuine qua deus nos aspirando puenit fateor: quidē tunc. si autē loquit de
gratia charitatis. illud non accepto. q; illius que recte sapientia in scripturis
appellat inuicem est timor: dñi. Quis timor: iste absq; charitate sit instructiuus.

¶ Porro q; Ambrosiū Grego: et alios doctores admittit sed nō contra ap̄m
de timore legi. nescio quas offundit nebulas. dicat clare. aut isti sancti patres
p̄ me allegati repugnēt dictis apostoli vel minus. si repugnāt dicto apostoli.
hoc offēdat qd̄ nunq; fieri posse arbitror. cum in sacris scrip: fuerint exercitiā
tissimi et spū sancto repleti. apostolū Paulū eque bene intelligentes sicut nos.
si non repugnāt dictis Pauli stet eorū sententie et p̄dicatores modū cōtrictōis
et penitentie p̄fatum docentes nō improbet. nec ab hoib: pctōib: huiusmodi
timore seruile vtile et quasi necessariū mediū excludat. Non releuat enim q; ex
istimat habita charitate moueri mentē ad timore. qm̄ hoc esset cancrisio more
retrogradū. cōtra b̄i Gregorij sententiā lib: 2. Domitij 19. sup Ezechiele. Quis
stat p̄culdubio q; a timore ad sapiam ascendit. non autē a sapientia ad timore
reditur. habz ergo timor: penam que charitate aucta minuit et totaliter abfor
betur. Preterea ob t̄pis angustiam alta in eodem sermone cōrenta que tamē
offino venirent discutēda nisi hoc fernus dies p̄fixus esset ad hāc materiā ter
minandā. sicut est p̄ctus de sigillata peccatorū cōfessione in sp̄. vti meminit
Chrysost: sup cap. 12. Matth. de puncto q; scholastici ponant tres p̄tes pen
nitentie. scz contrictōnē. confess: et satisfactōnē. quas prius posuit Chrysost:
sermone. 29. de peniten: De duplici mō cōfitemdi sacerdoti. magna et alia do
cū alijs punctis que om̄ia prolixē possent tractari et excuti. sed facto iam fam
dicium iudiciū eligendorum.

Abartinus.

¶ Sperabā Egred: doctore p̄faturū meas solutiōes p̄fertim ea que p̄ finē
damentis ex Paulo induxerā de lege que ante charitatē non opatur nisi tram
et auget pctm̄. Taceo q; disponat ad gratiā quē admodū timor: seruilis fructus
legis tram opatur et auget pctm̄. Et ipse hec fortiter transiens eandē cancti
lenā recantauit ac nobis hec nō succū sed mediā illā scrip: contendit persua
discurrā per singula.

¶ Proinde dicit non fuisse necessariū afferre q̄ intū salutis nostre fit ex deo in
spirite. Ubi 2 timorē disponētē dari intelligit. Bñdeo hec plane offīa sunt er
ronea ppter verbū Pauli qui dicit. impossibile esse legem impleri immo pctā
non augeri nisi spūs sancti diffundat charitatē in cordib; nostris. Has aucto
ritates tam expresse oportuit cōfutas et illam beati Augusti: c. 3. de spū et
litera. Cum ceperit non latere quōd vtiendū est nisi gratia donec non suscipit.
non bene vultur. vadat q̄ cum suo seruili timore qui nō opatur nisi odiū legis
2 dei. 2 cum iniuria vocat disponens ad gratiā.

¶ Inuenit etiam equiuocationē gratie aliam esse charitatē. aliam donum quo
pimū mouemur. transeat hec distinctio nihil ad ppositum. est elusio verboꝝ
Pauli. Clarissimus est textus Pauli. nisi gratia 2 charitas faciat nos diligere
legem. lex semper fram opatur. hoc donum autem quo pimū mouemur nos
diliget legem sed charitas spiritus.

¶ Tercio cōcessit timorē esse infructuosum sine charitate 2 hoc nullū negasse.
Bñdeo cur q̄ docēt infructuosas penitētiās 2 resistunt mihi fructuosam docēt.
Relinquo hanc esse offīo subuersam cū tot opusculis Augustinus. 2 si Aug:
non faceret tot saluissib; tñ vnus Paulus cōcludit opa quecūq; ante charita
tē esse peccata 2 damnabilia 2 indisponentia ad gratiā. Et p̄ hec dicta ferme
ad omnia sua replicata rñderi potest. Ipse quidē p̄ more suo dicta scripture dī
uine tempat ad dicta patrum. immo trahit ad intelligentiā suam quā habz in
patrib; cum potius contra scripta patrū debeant conferri. et iudicari ad dicta.

¶ Quarto nō accipit qd̄ assumpsi nos debere facere laudabiliorē (scripture.
illam penitentiā. sed dicit nos posse etiam dignos fructus penitētie facere. si a
timore inceperim; hoc scdm b; Augusti sic expono. Si pctā peccatis addi
derimus. cum vt sepis iam dictū est quidquid ante sanctā p̄ gratiā voluntas
tem fit fructus male arboris sit. que non potest bonos fructus facere ergo per
timorē seruile nunq; peruenitur ad charitatem.

¶ Quinto inuitus Gregorio sup̄ Ezechielē qui descendat de sar̄ sēta ad timorē
rem sed nos contra descendere a timore ad charitatē docēt sic Bñdeo q̄ dicit?
Grego: non debet excludere charitatē nec excludit a timore incipiente penitētiā
sicut d. d. intelligit. sicut nec a charitate excludit om̄is timor seruilis. p̄sertim
in hac vita. cum charitatis officiū sit expellere timorē seruile. atq; id tota vita
et inducere timorem filialem.

¶ Sexto ad auctoritates Pauli q̄ lex ppter transgressiones posita est 2 auge
delictū. dicit nihil esse ad ppositum et me diuertētia quesuisse. adducēs Aug:
contra faustū lib; 22. peccatū esse dictū vel factum contra legem dei. Nescio
quid velit d. d. non est hic disputatio quid sit peccatū. ideo sup̄ius verbis hoc
temp; p̄ditum est. Scopus iste versat qd̄ auctoritate Pauli timor seruilis nō
possit esse nisi pctm; 2 augere pctm; p̄ virtutē legis si desit gratia. Et sic aucto
ritates Pauli non sunt diuertētia. sed saluissima cōtinentia snām d. d. vsq; ad
pulerē. nō q̄ ego ex hoib; angelos factos oblit; fragilitatis. sed doceo ne deos
factam; ex pctōib; dum obliuiscunt fragilitatis sue qua nō possunt nisi malū
facere ante gratiā. ¶ Qd̄ conuersionē filij p̄digi factā dicit p̄templatiōe pene.
nego. ad p̄batōnē q̄ neminē haberet qui sū siliquis facta ret. dico nisi int; sus
ciper tractus 2 in se quersus. potius fame mortu; esset q̄ rediisset. vt slet sentē
tia. Nemo venit ad me nisi pater meus traxerit eū. ¶ Qd̄ Augusti dicit verba
eius fuisse verba p̄siam meditantis nondum agentis. spero q̄ p̄ me faciat. q̄
meditari p̄siam p̄sertim medullit; in corde sit certē incipere p̄siam. ergo illud
nondum agentis oportet de p̄fectione ad extra intelligi.

¶ Idem ad Basilū dicit. ¶ De verbo Iohannis bapt̄ dicit euandam esse
soluatiōē q̄ dixerim aliud esse p̄siam docere. aliud incipere. Bñdeo Salua res
uatiōe egre: d. docet non videt Paulū intelligere nec virtutē legis cognouisse.

¶ Lex enim docet quidam sancta, iusta, et bona, sed sola gratia incipit, facit et perficit ea. Ergo etiam si Johannes timore docuisset esse institutum penitentiae non ideo sequitur penitentiam incipere a timore, sicut si insinuat quodlibet bonum opus per terrores et minas, non ideo incipit opus bonum a terrore et minis sed a charitate.

¶ Indignat quod Aristoteles et oblecterim in scholis theologicis quem tamen non acceptatim, fateor: minor est quod ut valeat in theologica schola cum seductor: fuerit scholasticorum doctor, sed satisfacere voluit conclusioni mee, quod contra sacrum suum Aristotelem desipiunt qui penitentiam a timore et non libera voluntate incipiunt. Nam distinctione de libero arbitrio: coacto et inducto transito, non enim verum est quod liber arbitrius cogat ad bonum, aut cogi etiam possit. Si autem cogitur in diversa rapitur, et coactione sui odit, sola autem gratia trahitur hoc est vere liberum efficitur, ut Augustinus: contra Julianum lib: 2, et in multis locis.

¶ Ubi Christum dixi vocasse apostolos et Magdalenam blando tractu, contra opponit Paulum vocatum esse durus et in Evangelio Iustum esse servum ut copularet intrare. Primum satis admittitur, quod cum nos exemplum Pauli soleamus adducere pro defendenda gratia, ipsi nobis elabunt dicentes hoc esse miraculosum factum et non facere regulam, hic tamen egredior, d. d. quasi non pro miraculo habens pro regula inducit, sed hoc dimitto. Dico non potuisse Paulum intus ex corde converti nisi trahente gratia, ut beatus Augustinus: contra epistolam Pelagii docet gratiam dei facere ex nolentibus ac resistentibus volentes et sequaces. Ita et illud in euan, soluit quod servus potest repellere verbo sed nisi dominus sibi libet nihil sequitur.

Ut Esa: loquitur

¶ Ad illud Augustinus intelligentis servilem timorem in verbo Salomonis Inicium sapientie timor domini et illud glossa Psal: 110, Verus iudicium sapientie est conversio ad deum, Respondeo si adsit gratia alioquin servilis timor sine gratia (neque enim Augustinus excludit,) non operatur nisi iram, oportet enim quod Augustinus non pugnet, sicut vere non pugnat, cum Paulo dante omnia que sunt extra gratiam glossam super illud Ro: 8, non accepistis spiritum servitutis in timore, dicentem, esse servilem timorem bonum potius reherem, tanquam expresse contra textum loquitur apostolus enim dicit, Non accepistis spiritum servitutis in timore damnans eum, aut dico, quod glossa textum non exponit.

¶ Illud apostoli ad Timotheum argue coram omnibus: ut de ceteris timore habeas aut d. d. ad servilem timorem adaptant, quod reliquo, ego de filiali timore accipio donec aliter probet, quod autem Augustinus magistro recitante lib: 3, dicit timor servilis est cum pro timore gehenne continet se a peccato, quo penitentiam inductis quo penas metuit etc. Continet inquam se a peccato externo timore, intus tamen auget odium iusticie gehennam comminantis, et infra, bonus est timor et utilis licet et insufficientis pro que paulatim fit consuetudo iusticie, hoc est meo iudicio consuetudo desperandi et odianti deum si excludatur gratia, verum autem est si inclinet datur gratia, Non est ergo necesse ut deum aliam solutionem nisi d. d. egredior: primum probaverit sanctos preses loqui de servili timore exclusa gratia, aut charitate non habere negotium in expellendo timore servili, Quare que consequenter inclinet de expulsionem timoris, de timore sapientie, et quod expellat charitas timore succellit pro augmentatione gratie, ex precedentibus satis intelligunt, Super est robustissima auctoritas Hieronimo, quam unam sufficere putat, Nolite timere eos etc., sed timete eum etc., ideo non esse servile timore damnabile ad quem Christus nos invitans dicit, ideo eque absurdum est dicere Christum nos docuisse insufficientem, Dico tamen ego non esse tibi servile timore dicit, quod est filialis timor timer offendere deum et separari ab eo, Atque etiam si de mero servili timore loqueretur nondum intelligitur exclusa gratia, immo inclusa, cum teste apostolo et Augustinus: omnis lex et doctrina

¶ Consensit etiam scholasticos vere dicere petitionem non valere extra charitatem

rem. sed non cofutauit. fiat ergo eorum ipsoꝝ auctoritas contra eos. nisi p̄fute
p̄futione in charitate esse id qd a charitate incipit fieri.

¶ Illud Augustini bene placet qd timor est medicamentū. charitas est sanitas.
timor sc̄ in charitate imperfecta et charitas perfecta.

¶ Ratione illam ex Dionysio sumptā de imo. medio et summo dicit me trans
fuisse et non aperuisse qd sit mediū inter peccatū suū et charitatē sup̄iorē. fateor
me libenter transisse vt qui credit ipse d̄o doctōi satis esse p̄spectam hāc ra
tionē nihil esse ad p̄positum. Dionysius em̄ loquit̄ de ordinib; infinitis. medijs
et summis at ego p̄orsus nullū habeo mediū inter peccatū et gr̄am. Sicut nec
Ab̄s qm̄ dicit. Qui non est mecum cōtra me est. et iterū. aut facite arborē bonā
aut facite arborē malam. sed et ipsum d. d. credo idipsum asserere. qd gratia et
peccatū apud Scholasticos immediate opponunt. Non accipit d. d. qd gratiam
dixi p̄uenire amorē et timorē nisi loquar de gratia p̄ime mortis. r̄ideo ego
cum apostolo et Augusti sentio. qd nisi lex diligat. (qd est charitatis et nō p̄ime
mortis.) non bene viuūt. ergo nec deus timet nec colitur.

¶ In sine instruit aduersus me comutū syllogismū aut Zimbriō: Grego: aliq̄
repugnant dicitis ap̄t̄i vel non. si sic qd ostendā. si non vt stem corū sententiē.
Nādeo et p̄ mediū transeo non repugnāt dicitis ap̄t̄i. et sic eorū sententiē. nō aut
Eccliane intelligentiē. imo error. non em̄ excludunt charitatē a timore sine ser̄

¶ Dicit d. d. esse cancrino morē retrogradū qd dixi habita eba; (vili sine filiali.
tate mouert mentē ad timorē. satis m̄trōi sine scorpionē sine cancrū istum cū
gentilis ille poeta dixerit. Res est solliciti plena timoris amor quasi igno: em̄
q̄ amor: fons et caput est. omnī affectū. Ideo em̄ timet pena et infernus ser̄
nūlter qd diligit vita et voluptas pueriliter et seruliter. Ad hunc timorē et amor
rem extirpandū diffundit charitas dei qua amemus aliam vitam et timeam̄
aliam mortē. i. separationem a deo.

¶ Transit d. d. de punctis in sermone meo signatis et de toto sermone confus
tando. dico breuiter habet calamū et papyrū aggregat̄ eum cū fiducia vidēbil
in sermone cofutauerit. vt se ipsum triserit. hoc relinquo iudicio ordinandoz.

Ecclus.

¶ Quia ob tps angustiam r̄idere non possum n̄s que reue: pater adduxit. res
fero t̄m me ad iudices. me nihil transiisse neq; fuisse de mente predicatorū aut
doctoz legem adimpleri sine charitate. neq; aliquos docuisse ifructuosam pes
nitentiā. Sed quō p̄ timorē seruilem ad fructuosam pueniat. et qd magifico
verboꝝ apparatu recessit ab hōsterna solutiōe. qd dixerat sapientē loqui de t̄s
morē filiali. iam vero admittit loquentē de timore seruili non tamē excludendo
gratiā. qd nec rextus nec sancti doctō: patiunt̄. Nam per sapientiā intelligit
charitatē et ita initium esset ante initū. totus quoq; Augusti: non laborat quō
timor seruilis cum charitate sit initium charitatis sed quomodo timor seruilis
p̄ timo occupet mentem. et p̄imo ingredatur et sic inducat charitatem quod
etiam est de mente Grego: ii improbantis rectum cancrinum vbi reue: pater
p̄ Grego: i. Scorpionē mihi adduct̄ Res est sollicita et. Omnes ergo sancti
doctores hodie citati volunt timorē seruilem esse initū charitatis ad intelligēs
tiam sepe datam. et quā predicatorēs solent dare de quo refero me ad iudices

Tertiadecima Julij. M̄. cccc. xix. hora sc̄da.

Circa materiā conclusionū quarte et quinte.

¶ Reuerende pater qd temp̄ nobis p̄fixū est nimis arctū tamē tangēdo fun
dam negotiū aliqua obster attingem̄. illud sc̄ qd quilibet sacerdos absoluat
a pena et culpa cōtra p̄mū vsum tortus ecclesie. Et qd in sermone vulgari et
p̄lutione dicitis. Ex nulla scriptura. p̄bart̄ diuinā iusticiā aliquā penā vt satis
sac̄tionē exposulare a peccōe. Et illis iunior: qd in absoluitōe sacramentali cuius

Barth: non
recessi t̄nuit.

Ecclus.